

לעילוי נשמת
שלום בן משה

המשנה עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Mishnah with Commentaries, Vowelized and Organized

גליון
1

ברכות
פרק א'

זמן שכיבה. והלכה פרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו, ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

ומיהו לכתחילה משהגיע עונת קריאת שמע של ערבית דמתניתין, דהיינו מצאת הכוכבים, אסור לסעוד, וכל שפן לישון, עד שיקרא קריאת שמע ויתפלל.

מעשה שבאו בניו מבית המשתה, אמרו לו: לא קרינו את שמע. אמר להם: אם לא עלה עמוד השחר, תייבין אתם לקרות.

מעשה שבאו בניו מבית המשתה - בני רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דאמרי עד חצות, והכי קאמרי ליה:

הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חצות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה פרבים, או דילמא רבנן פוותר סבירא להו, והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה?

ואמר להו: רבנן פוותר סבירא להו, והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה, ותייבין אתם לקרות.

ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר - הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר, וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר.

ולא זו בלבד - כולה מילתא דרבן גמליאל היא דאמר לבניו.

הקטר חלבים - של קרבנות, ואברים של עולת פמיד של בין הערפים שגורק דמו ביום, מצוה להעלות הנתחים כל הלילה, דכתיב (ויקרא ו' א)

ברכות
פרק א'

א מאימתי קורין את שמע בערבית? משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה - דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות.

משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן - כהנים שנטמאו וטבלו, אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן, דהיינו צאת הכוכבים.

והא דלא תני משעת צאת הכוכבים, מילתא אנב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תלויה בקרבן, כגון זב ומצורע, אין הפפורה מעכבתן מלאכול בתרומה. דכתיב (ויקרא כ"ב ז) "ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים" - ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין פפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

עד סוף האשמורה הראשונה - שליש הראשון של לילה, שהלילה נחלק לשלש משמרות. ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע ושכיבה, ולא קרינא ביה "בשכבך".

ומקמי צאת הכוכבים נמי, קמא הוא ולא זמן שכיבה, והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מבעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק תפילת השחר "תפילת המנחה עד פלג המנחה", שהוא שעה ורביע קודם הלילה, וקיימא לן דעבד פרבי יהודה עבד, ומיד כשפלה זמן המנחה, מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית.

רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. עד שיעלה עמוד השחר - דכל הלילה מקרי

ברכות
פרק א'

"היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר".

וכל הנאכלין ליום אחד - כגון תודה וחסאת ואשם וכיצא בהם שהם נאכלים ליום ולילה, זמן אכילתן עד שיצלה עמוד השחר, והוא המביא לידי נותר.

אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות? פדי להרחיק את האדם מן העבירה.

אם כן למה אמרו חכמים עד חצות - בקריאת שמע ובאכילת קדשים. אבל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל, ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה.

פדי להרחיק את האדם מן העבירה - שלא יבוא לאכלן אחר שיצלה עמוד השחר ויתחייב פרת. וכן בקריאת שמע, שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה.

חב מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיביר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי.

בין תכלת ללבן - בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית. פירוש אחר: גיזת צמר שצבעה תכלת, ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן.

בין תכלת לכרתי - צבע התכלת קרוב לגוון של כרתי - כרישין, שקורין פורוש בלעז.

וגמרה עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר עד שלש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות.

עד שלש שעות - ביום, עד סוף שעה שלישית, שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שווים. ולעולם זמן קריאת שמע הוא עד רביע היום, בין שהימים ארוכים בין קצרים.

וכן הא דתנן לקמן (פרק ד' משנה א') "תפילת השחר עד ארבע שעות ביום", היינו עד שליש היום. וארבע שעות דנקט לפי ששליש היום הוא ארבע שעות בזמן שהימים והלילות שווין.

ברכות
פרק א'

וכל מקום שנזכר במשנה כף וכף שעות ביום, על דרך זה אתה צריך לחשוב ולדון. זו הבנתו מפירושי הרמב"ם, ונתקבל לי.

וטעמא דרבי יהושע דאמר עד שלש שעות ביום, שכן דרך בני מלכים שאין עומדין ממשתן עד סוף שעה שלישית, ורחמנא דאמר "ובקומה" - עד שעה שכל בני אדם עומדים ממשתן קאמר. והלכה כרבי יהושע.

ומיהו לכתחילה צריך לכונן לקרות קריאת שמע עם הנץ החמה, כמו שהיו הנותקים עושים.

הקורא מכאן ואילך לא הפסיד - פאדם הקורא בתורה.

לא הפסיד - כלומר: לא הפסיד מלברך לפנייה ולאחריה, אלא אף על פי שעברה עונתה, קורא ומברך לפנייה ולאחריה.

פאדם הקורא בתורה - אף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה, יש לו קיבול שכן קקורא בתורה.

חב בית שמאי אומרים: בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבוקר יעמדו, שנאמר: "ובשכבך ובקומה".

יטו - על צדיהם, דכתיב: "בשכבך" - דרך שכיבה.

יעמדו - דכתיב: "ובקומה" - דרך קימה.

ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרךכו, שנאמר: "ובלכתך בדרך".

כדרךכו - בין בקימה, בין בשיבה, בין בשכיבה, בין בהליכה.

אם כן, למה נאמר "ובשכבך ובקומה"? בשעה שבני אדם שוכבים, ובשעה שבני אדם עומדים.

אמר רבי טרפון: אני הייתי בא בדרך, והייתי לקרות כדברי בית שמאי, וספנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו: פדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל.

פדי היית - ראוי היית ליהרג, ואם היית מת

ברכות

פרק ב'

ממש, אלא שְהִלְבִּינוּ שְׁעֲרוֹתֵינוּ יוֹם שְׁמִינוּ אוֹתוֹ וְנִשְׂאָה, כְּדֵי שְׁיִרְאֶה זְקֵן וְרֵאיוֹ לְנִשְׂאִיאוֹת, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם דָּרַשׁ בֶּן זֹמָא מִקְרָא זֶה.

וְלֹא זְכִיתִי - לֹא נִצְחָתִי לְחֻכְמִים. וְדוּמָה לוֹ בְּש"ס בְּפֶרֶק בְּנוֹת כּוֹתִים (גדה לח:): "בְּהָא זְכִינְהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבְּנָן" - פְּלוּמְר: נִצְחָם.

א הִזָּה קוֹרָא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא - אִם כּוֹיֵן לְבוֹ, יֵצֵא, וְאִם לֹא, לֹא יֵצֵא.

הִזָּה קוֹרָא בַּתּוֹרָה - פְּרֻשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע.

וְהִגִּיעַ זְמַן - קְרִיאַת שְׁמַע.

אִם כּוֹיֵן לְבוֹ יֵצֵא - לְדַבְרֵי הָאוֹמֵר מִצּוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנוֹה, צְרִיף לְפָרֵשׁ "אִם כּוֹיֵן לְבוֹ" - שְׂיֵהָא מִתְּפִינֵן לְצֵאת גְּדֵי חוֹבְתוֹ. וְהָאוֹמֵר מִצּוֹת אֵין צְרִיכוֹת כּוֹנוֹה, מְפָרֵשׁ "אִם כּוֹיֵן לְבוֹ" - לְקֵרוֹת כְּנִקְוֹדְתָן וְכִהִילְכָתָן, לְאַפּוֹקֵי קוֹרָא לְהַגִּיב, שְׂאִינוּ קוֹרָא הַתִּיבוֹת כְּנִקְוֹדְתָן, אֶלָּא קוֹרָא כְּכַתִּיבְתָן כְּדֵי לְהַבִּין בְּחֻסְרוֹת וִיתְרוֹת, דְּבִקְרִיאָה כְּזוֹ לֹא יֵצֵא. וְאַנֵּן קִיַּמָּא לָן כְּמָאן דְּאָמַר מִצּוֹת צְרִיכוֹת כּוֹנוֹה.

בְּפֶרְקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב, וּבְאֲמָצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירְאָה וּמִשִּׁיב - דְּבַרְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

בְּפֶרְקִים - לְקַמֵּן בְּמַתְנִיתִין מְפָרֵשׁ מָה הֵם הַפְּרָקִים.

שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד - שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּם אָדָם נִכְבֵּד שְׂרָאוֹי לְהַקְדִּים לוֹ שִׁלּוּם, כְּגוֹן אָבִיו אוֹ רַבּוֹ, אוֹ שְׂגֹדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻכְמָה.

וּמִשִּׁיב - וְאֵין צְרִיף לֹמַר שְׂמִשִּׁיב לְהֵם שִׁלּוּם אִם הַקְדִּימוּ לוֹ.

וּבְאֲמָצַע - הַפְּרָק.

שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירְאָה - אָדָם שֶׁהוּא גְּרָא מִפְּנֵי שְׂמָא יִתְרַגְּהוּ, וְאֵין צְרִיף לֹמַר שְׂמִשִּׁיב לוֹ שִׁלּוּם, אֶבֶל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד לֹא.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּאֲמָצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירְאָה וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, בְּפֶרְקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב שִׁלּוּם לְכָל אָדָם.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֲמָצַע - הַפְּרָק שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּם מִי שֶׁהוּא גְּרָא מִמֶּנּוּ, וּמִשִּׁיב שִׁלּוּם לְמִי

ברכות

פרק א'

הִיִּית מִתְחִיב בְּנִפְשָׁךְ.

ד בְּשִׁמְר מְבָרַךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ, וּבְעֵרַב שְׁתִּים לְפָנֶיהָ וְשְׁתִּים לְאַחֲרֶיהָ - אַחַת אַרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה.

שְׁתִּים לְפָנֶיהָ - "יוֹצֵר אוֹר" וְ"אַהֲבָה".

וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ - "אַמֶּת וְיִצִיב".

וּבְעֵרַב מְבָרַךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ - "מְעֵרִיב עֲרָבִים" וְ"אַהֲבַת עוֹלָם".

וְשְׁתִּים לְאַחֲרֶיהָ - "אַמֶּת וְאַמּוּנָה" וְ"הַשְׂכִּיבֵנוּ".

אַחַת אַרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה - אֲשִׁתִּים שֶׁלְּפָנֶיהָ קְאִי: "יוֹצֵר אוֹר" אַרוּכָה - שְׁפוֹתַחַת בְּ"כְרוּף", וְחוֹתַמַּת בְּ"כְרוּף". וְכֵן "מְעֵרִיב עֲרָבִים". "אַהֲבָה" קְצָרָה - שְׁחוֹתַמַּת בְּ"כְרוּף", וְאֵינָה פּוֹתַחַת בְּ"כְרוּף".

מְקוּם שְׂאֵמְרוּ לְהֵאָרִיד, אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר, אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְהֵאָרִיד. לְחַתוּם, אֵינּוּ רִשְׁאֵי שִׁלָּא לְחַתוּם, וְשִׁלָּא לְחַתוּם, אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְחַתוּם.

לְחַתוּם - בְּ"כְרוּף".

שִׁלָּא לְחַתוּם - כְּגוֹן בְּרַכַּת הַפִּירוֹת וּבְרַכַּת הַמִּצּוֹת.

ה מִזְכִּירִין יֵצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת.

מִזְכִּירִין יֵצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת - פְּרֻשַׁת יֵצִיאַת אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרַבִית. וְאַף עַל פִּי שְׂאֵין לְלֵלָה זְמַן יֵצִיאַת, דְּכַתִּיב: "וְרִאִיתֶם אוֹתוֹ" - פְּרָט לְכִסּוֹת לְלֵלָה, אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּלִילָה מִפְּנֵי יֵצִיאַת מִצְרַיִם שְׂבָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּכֹן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זְכִיתִי שְׂתֵאמֵר יֵצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת עַד שְׂדַרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שְׂנֵאמֵר (דְּבָרִים ט"ז א): "לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ": "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַנְּמִים, "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַלִּילוֹת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הָעוֹלָם הַזֶּה, "כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - לְהַבִּיא לִימּוֹת הַמְּשִׁיחַ.

כְּכֹן שִׁבְעִים שָׁנָה - הִיִּיתִי נִרְאָה זְקֵן וְלֹא זְקֵן

ברכות

פרק ב'

ולא דקדק באותיותיה - להוציאן בשפתיו יפה בשתי תיבות שהתיבה השניה מתחלת באות שהתיבה הראשונה נגמרת, כגון: "על לבבך", "עשב בשדך", "ואבדתם מהרה" - אם אינו נותן רוח ביניהם להפרידם, נמצא קורא אותם שתי אותיות כאות אחת.

רבי יוסי אומר יצא - והלכה כרבי יוסי. מיהו לכתחילה צריך לדקדק באותיותיה. וכן יזהר שלא יניח הנד ולא יניד הנח, ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה. וצריך להתיז וי"ן של "תזכרו", שלא יהא נראה כאומר תשכרו בש"ן, כלומר: כדי שתברו שכו, שהרי אין ראוי לשמש את הרב על מנת לקבל פרס.

הקורא למפרע לא יצא.

הקורא למפרע - הקדים פסוק שלישי לשני, ושני לראשון, וכיוצא בזה.

לא יצא - דכתיב "והיו הדברים" - בהויתן יהיו, כלומר: כמו שהן סדורין בתורה. ומיהו אם הקדים פרשת "ויאמר" לפרשת "והיה אם שמוע", ופרשת "והיה אם שמוע" ל"שמע", נראה דאין זה חשוב למפרע ויצא, שהרי אין סדורות זו לאחר זו בתורה.

קרא וטעה, יחזור למקום שטעה.

יחזור למקום שטעה - אם בין פרק לפרק טעה, שאינו יודע באיזה פרק הפסיק ולראש איזה פרק יחזור, חוזר להפסק ראשון, שהוא "והיה אם שמוע". והרמב"ם אומר שהוא "ואהבת את ה'".

ואם באמצע הפרק פסק, שיודע הפרק שפסק בו אבל אינו יודע באיזה מקום מאותו פרק פסק, חוזר לראש אותו הפרק.

היה קורא "וכתבתם", ואינו יודע אם הוא ב"וכתבתם" של שמע או ב"וכתבתם" של והיה אם שמוע, חוזר ל"וכתבתם" של שמע. ואם נסתפק לאחר שהתחיל "למען ירבו" אינו חוזר, שעל הרגל לשונו הוא הולך.

ד האומנין קורין בראש האילן או בראש הנדבד, מה שאינו רשאים לעשות פן בתפילה.

ברכות

פרק ב'

שמוטל עליו לכבדו.

ומשיב שלום לכל אדם - שהקדים לו שלום. והלכה כרבי יהודה. ובכל מקום שאסור להפסיק, כף אסור לדבר בלשון הקודש כמו בשאר לשונות.

אילו הן בין הפרקים? בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה ל"שמע", ובין "שמע" ל"והיה אם שמוע", בין "והיה אם שמוע" ל"ויאמר", בין "ויאמר" ל"אמת ויציב". רבי יהודה אומר: בין "ויאמר" ל"אמת ויציב" לא יפסיק.

בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק - דכתיב (ירמיה י"ג) "וה' אלהים אמת". הילכך אין מפסיקין בין "אני ה' אלהיכם" ל"אמת", וכן הלכה.

אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה "שמע" ל"והיה אם שמוע"? אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה, ואחר כך יקבל עליו עול מצות. "והיה אם שמוע" ל"ויאמר"? ש"והיה אם שמוע" נוהג ביום ובליילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום.

והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה - דכתיב ביה (דברים י"א ט) "ולמדתם אותם את בניכם", ותלמוד תורה נוהג בין ביום ובין בלילה.

ויאמר אינו נוהג אלא ביום - דאית ביה פרשת ציצית שאינה נוהגת בלילה, דכתיב (במדבר ט"ו ט) "וראיתם אותו".

הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, יצא. רבי יוסי אומר לא יצא.

רבי יוסי אומר לא יצא - דכתיב: "שמע" - השמע לאזנד מה שאתה מוציא מפיו. ותנא קמא סבר "שמע" - בכל לשון שאתה שומע. והלכה כתנא קמא.

קרא ולא דקדק באותיותיה - רבי יוסי אומר יצא, רבי יהודה אומר לא יצא.

ברכות

פרק ג'

מקבלין תנחומין על העבדים? אמר להם: אין טבי עבדי כשאר כל העבדים – פשוט היה.

ה חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון, קורא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הרוצה ליטול את השם יטול.

לא כל הרוצה ליטול את השם יטול – אם לא הוחזק חכם ופרוש בשאר דברים, אין זה אלא גאונה, שמראה בעצמו שיוכל לכנין לבו. ואין הלכה ברבן שמעון בן גמליאל.

וחזינו לקצת מרבוינו דאמרי דהאידינא כל אדם יקרא קריאת שמע בלילה הראשון, שכינן שבדורות הללו אין מכוונים כל כך בשאר ימים, אם לא יקרא בלילה הראשון מתו יותר כיוהרא, שמראה עצמו שהוא מכוין בכל שעה אלא השתא, משום דטריד במצוה.

א מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקריאת שמע ומן התפילה ומן התפילין.

מי שמתו מוטל לפניו – אחד מן הקרובים שחייב להתאבל עליהם, מוטל עליו לקברו.

פטור מקריאת שמע – משום דטריד טירדא דמצוה.

גושאי המיטה וחילופיהו, וחילופי חילופיהו – את שלפני המיטה, ואת שלאחר המיטה – את שלמיטה צורך בהו, פטורים, ואת שאין למיטה צורך בהו, מייבין.

וחילופיהו – שכן דרך שמתחלפין, לפי שהפל רוצים לזכות במצוה.

את שלפני המיטה – המזומנים לנשאה כשתגיע המיטה אצלם.

ואת שלאחר המיטה – כלומר: בין אותם שלפני המיטה, ובין אותם שלאחר המיטה, אם המיטה צריכה להם לשאתה, פטורים.

ואת שאין למיטה צורך בהו – כגון ההולכים ללוות את המת לכבודו בלבד, מייבין.

אלו ואלו פטורין מן התפילה.

אלו ואלו פטורים מן התפילה – דלאו

ברכות

פרק ב'

נדבך – שורה של בגן אבנים, כמו (עזרא ו' ד) "נדבכין די אבן גלל". ואף על גב דמסתפי דילמא נפלי ולא מצו מכווני, לא הצריכום חכמים לרדת, דקריאת שמע לא בעי פוניה אלא פסוק ראשון בלבד.

מה שאינו רשאי לעשות בן בתפילה – דצלותא רחמי היא, ובעי פוניה. הילכך יורדין למטה ומתפללין.

ה חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה.

חתן – שנשא בתולה, פטור מקריאת שמע לילה ראשונה, משום דטריד שמא לא ימצאנה בתולה. ואני שמעתי שמתירא שמא יעשה כרות שפכה בכעילתו. וטירדא דמצוה היא, ורחמנא אמר "ובלכתך בדרך" – בלכת דידך הוא דמחייבת, הא דמצוה פטירת.

אם לא עשה מעשה – אם לא בעל עד מוצאי שבת, שהם ארבעה לילות, טריד. ומשם ואילך לבו גס בה, ותו לא טריד, ואף על פי שלא עשה מעשה חייב בקריאת שמע.

מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון? אמר להם: איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת.

ו רחץ לילה הראשון שמתה אשתו.

רחץ לילה הראשון שמתה אשתו – ואף על פי שאבל אסור ברחיצה.

אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ? אמר להם: איני כשאר כל אדם, אסטניס אני.

אסטניס אני – קר ומצונן, לשון צינה, ואיכא צערא אם לא הגה רוחץ, ואין איסור בימי אכלו אלא רחיצה של תענוג.

ז וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שאין

ברכות

פרק ג'

ובמזונה - דמהו דתימא? הואיל ואתקש לתלמוד תורה, כי היכי דנשים פטורות מתלמוד תורה, דכתיב (דברים י"א ט) "ולמדתם אותם את בניכם" - ולא את בנותיכם, הכי נמי נפטרו ממזונה, אף על פי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא. קא משמע לן.

ובברכת המזון - מפעיא לן אי תיבוכת בברכת המזון מדאורייתא - פינן דכתיב (דברים ח' כא) "ואכלת ושבעת וברכת", הויא ליה מצות עשה שלא הזמן גרמא, או שמא אין תיבוכת מדאורייתא, משום דכתיב "על הארץ הטובה אשר נתן לך", והארץ לא ניתנה לנקבות. ולא אפשיטא.

בעל קרי מהרהר בלבו, ואינו מברך לא לפניו ולא לאחריה.

בעל קרי - עזרא תיקן שלא יקרא בעל קרי בתורה, בין שראה קרי לאונסו בין לרצונו, עד שיטבול. ולא מפני טומאה וטהרה - שאין דברי תורה מקבלין טומאה, אלא פדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים.

מהרהר - קריאת שמע בלבו כשהגיע זמן המקרא.

ואינו מברך לפניו ולאחריה - ואפילו בהרהור - פינן דברכות לאו דאורייתא, לא אצרכוהו רבנן.

ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו. רבי יהודה אומר: מברך לפניו ולאחריהם.

ועל המזון מברך לאחריו - דחייבא דאורייתא הוא.

ואינו מברך לפניו - דלאו חייבא דאורייתא הוא.

וכבר נפסקה ההלכה דבטלוה לטבילותא, ובעלי קריין קורין קריאת שמע כדרךן, ועוסקין בתורה ומתפללין ומברכין כל הברכות, ואין מערער בדרך.

ברכות

פרק ג'

דאורייתא היא כמו קריאת שמע, ואיבא דאמרי מפני שהיא צריכה פונוה יתירה.

קברו את המת וחקרו - אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה, יתחילו, ואם לאו, לא יתחילו.

להתחיל ולגמור - פרשה אחת של קריאת שמע.

לשורה - שהיו עושים שורות שורות סביב האבל, לנחמו בשוכם מן הקבר.

ואם לאו - שהיה הדרך קרוב מן הקבר עד המקום שבו עושים השורה, ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה.

העומדים בשורה - הפנימים פטורין, והחיצונים חייבין.

הפנימים - הרואים האבלים.

והחיצונים - שאינם רואים פני האבלים.

נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע ומן התפילין.

נשים ועבדים פטורים מקריאת שמע - אף על פי שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, סלקא דעתך אמינא לחייבן הואיל ואית בה מלכות שמים. קא משמע לן.

ותפילין מצות עשה שהזמן גרמא הן, דלילה ושבת לאו זמן תפילין גניחו, וסלקא דעתך אמינא הואיל ואתקש תפילין למזונה, נשים נתחייבו. קא משמע לן.

קטנים - אפילו קטן שהגיע לחינוך, לא הטילו על אביו לחנכו בקריאת שמע, לפי שאינו מצוי תמיד אצלו בעונת קריאת שמע. ולא בתפילין, משום דסתם קטן אינו יודע לשמור תפיליו שלא יפית בהן.

וחייבין בתפילה ובמזונה ובברכת המזון.

וחייבין בתפילה - דתפילה רחמי היא, ומדרבנן היא, ותקנוה אף לנשים ולחנף בה הקטנים.